

BALKAN İÇ SAVAŞININ SİNEMATOGRAFİK ELEŞTİRİSİ: DANİS TANOVİC TARAFSIZ BÖLGE

Meral ÖZÇINAR

Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, Türkiye

0000-0002-0606-6305

1.Giriş

Türkiye, Balkanlar ile yakın bir ilişki içindedir. Balkan coğrafyası ile ilişki, tarihi, siyasi, toplumsal, kültürel, ekonomik olmak üzere farklı perspektiflerden değerlendirilerek anlaşılabilir. Öncelikle tarihi olarak Türkiye ile Balkanlar'ı oluşturan on iki ülke arasında yüzyıllara dayanan ortak bir tarih vardır. "Roma'nın daha doğusu, Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) topraklarının bir parçası olan Anadolu ve Rumeli tarihi birbirinden ayrılmaz şekilde gelişmiştir. Osmanlı Beyliği, Osman Gazi tarafından Kuzeybatı Anadolu'da kurulmuşsa da imparatorluk haline gelmesi ancak 1354 yılında Balkanlar'a yayılmasıyla mümkün olmuştur" (Karpas 2013, 36), Karpas, Osmanlı Devleti'nin başkentleri arasında Bursa'nın önemini vurgulamakla beraber, Balkanlar'ın özel bir yerinin olduğunu altını çizer. Türkiye'nin tarihi ve siyasi ortaklığının yanı sıra coğrafî olarak da Balkan coğrafyasına yakınlığı söz konusudur. Bu perspektiften baktığımızda Karpas'ın deyişimiyle Türkiye aynı zamanda bir Balkan ülkesidir.

Söz Konusu ortaklıkların yanı sıra sinema tarihimizde Balkanlar ile oldukça yakın bir ilişki içindedir. Sinemayla ilgili ilk girişimler, o dönemde Osmanlı toprağı olan Makedonya’da gerçekleşir. Giovanni Scognomillo (Türk Sinema Tarihi) gibi sinema tarihçilerinin kaynaklarında Türk Sinemasına dair ilk filmin Fuat Uzkınay’ın çekmiş olduğu ve bugün elimize sadece bir fotoğrafın ulaştığı Ayestefanos’taki Rus Abidesi’nin Yıkılışı (1914) olarak gösterilse de aslında sinemamızın kökeni daha eskilere dayalıdır. Milton (1882-1964) ve Yanaki (1878-1954) kardeşlerin çektiğı Yun Eğiren Kadın (1905) filmi birçok sinema araştırmacısı tarafından ilk film olarak kabul edilir. O dönemde Yugoslavya Kralı’nın sarayında fotoğrafçılık yapan Manaki Kardeşler, Avdelo’da yaşayan büyük anneleri Despina’yı yün eğirirken çekerler. Gündelik yaşamın sıradan bir anımı anlatan bu kısa film, 20. Yüzyıl’ın en önemli bakışıdır. Manaki Kardeşler bu süreç boyunca Balkan coğrafyasının günlük yaşamını, kırsal hayatı ve düğünleri anlatan pek çok kısa film çeker. Manaki’lerin çekmiş olduğu bu filmler, Balkan Sinemasının olduğu kadar, o dönem Osmanlı toprağı olduğu için Türk Sinemasının da temelini atmıştır.

Balkanlar’ın Türkiye ile tarihi, siyasi, ekonomik, kültürel bağlarının yakınlığı bizim 1990’lı yıllardan sonra yaşanan iç savaş ve iç savaş sonrası yaşanan bölünmeyi yakından izlememizi gerekli kılmaktadır. Bunda siyasi ilişkilerin olduğu kadar etnik ve dini bağların da payı vardır. Ayrıca, bu yüzyılda yaşayan her birey, hangi coğrafyada yaşarsa yaşasın bu iç savaşın tanığıdır. Tanoviç’in Tarafsız Bölge filminde iddia ettiği gibi herkes bu savaşın bir tarafıdır. İçinde olarak ya da sadece ekranlardan izleyerek de olsa savaşa ortaklık etmiştir.

Bu çalışma, Balkanlar’da yaşanan iç savaşı, Balkan Coğrafyası ve Sinemasıyla yakın ilişkilerimiz olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak, sinemanın penceresinden yakın tarihi ve uluslararası gücün ürettiğı politikaları ele almaktadır. Sinema tarihi olaylarla ilgili olarak, gerçekliği ve deneyimi kaydederek insanlığın ortak belleğine ekler. Sinema-Tarih ilişkisi üzerine önemli çalışmaları olan Marc Ferro’nun yaklaşımı şu şekildedir: “Film, ister gerçekliğin görüntüsü olsun ya da olmasın, ister gerçek ya da tümünden düşsel entrika olsun, Tarih’tir. Cereyan etmiş olan şey (ve neden olmasın, aynı şekilde cereyan etmemiş olan şey de), insanın inançları, niyetleri, hayal gücü en az tarih kadar Tarih’tir” (Ferro 1995, 32). Ferro (1995), görünen olayların ardındaki gerçekliğin bunların insan yaşamına yansımalarının ve hatta insanların deneyimlerinin de tarihin bir parçası olduğunu söyler.

Ferro’nun perspektifinden Tanoviç’in Tarafsız Bölge filmini değerlendirdiğimizde; kurmaca bir filmin tarihi olayların arka planında yaşanılanların, deneyimlerin ve hikayelerin insanlık tarihinin önemli bir parçası olduğu söylenebilir. Bir filmin yaratıcısı içinden çıktığı toplum ile onu izleyenler arasında bağ kurar. Tanoviç, iç savaşı yaşamış ve savaşın içinden geçerken çektiğı acıları, tanıklık ettiği hikayeleri anlatan bir film yapar. Bir sanatçı sorumluluğu

olarak, tanıklık ettiği gerçeği tüm dünyaya duyurmaya çalışır. “Kendimi Bosna Savaşı’ndaki iğrençliklerin sorumluluğundan muaf tutmaya çalışıyorum. Böyle bir şeyi asla yapmam; çünkü bir tarafta kurbanlar diğer tarafta ise suç işleyen insanlar var. Bu filmin amacı ne suçlamak ne yanlış yapanları sergilemek, amaç savaşın her türlüsüne karşı çıkmak ve sesimizi yükseltmek. Bu benim şiddetin her türüne başkaldırış şeklim” (Tanovic, 2010).

Filmin eleştirisi odağında Birleşmiş Milletler’in Bosna Savaşı’ndaki rolü bulunmaktadır. Tanoviç Birleşmiş Milletler’in Bosna Savaşındaki rolünü, kurmaca bir hikâyenin içine yerleştirerek eleştirir. Bu nedenle Tanoviç’in Tarafsız Bölge filmini sadece Bosna’da çekilmiş bir kurmaca film olarak göremeyiz. Bu film aynı zamanda yakın tarihe ait bir gözlemdir. Bosna Savaşı’nın tarihe düşülecek notları için dipnotlar sunar. Bu nedenle çalışma; savaş öncesi dönemi Yugoslav Sineması ve savaş sonrası dönemi Bosna Sineması olarak ele alarak Tanoviç’in Tarafsız Bölge filmini sinematografik olarak konumlandıracaktır. Bu konumlandırmadan sonra ise filmi sınır, ülke, kimlik temaları üzerinden içerik analizi yöntemiyle çözümleyerek Balkan gerçekliğine dair çıkarımlarda bulunmayı hedeflemektedir.

1.1. Yugoslav Sineması (1945-1991)

Balkan coğrafyası, bünyesinde çoklu etnik yapı, din, dil ve kültür barındırır. “Balkan” kavramının sınırlarının belirlenmesi bütüncül bir bakış açısıyla mümkündür. Balkanlar içinde barındırdığı tüm farklılıkları Balkan coğrafyası içinde birleştirmiş ve bir argümana dönüştürmüştür. Sınırları, yönetim şekli tarihsel süreç içinde birçok kez değişmiştir. Sinema da bu değişimlere paralel olarak farklı yapılarla dönüşmüştür ancak her daim toplumsal değişimleri yakından takip etmiştir. Bir başka deyişle; Balkan coğrafyasında sinema içinden çıktığı topluma karşı hep ahlaki bir sorumluluk duygusu içinde olmuştur.

Yugoslavya’nın Tito’nun yönetimi altında olduğu sosyalist dönemde; sinema önemli bir propaganda aracı olarak kabul görülmüştür. Bu nedenle önemli bir devlet desteği altında filmler üretilmiştir. Devlet sinemayı desteklemek için deyim yerindeyse olanaklarını seferber etmiştir. Tito tarafından devlet arazileri sinema sanatının gücü için tahsis edilmiş, dönemin ekonomik koşulları için büyük sayılabilecek bütçeler ayrılmış, sinemacılar için yurt dışı eğitim olanaklarının önü açılmıştır. Aynı zamanda Yugoslavya içinde de film okulları açılmıştır.

Sinema tarihini göz önünde bulundurduğumuzda, sinemanın propaganda aracı olarak görüldüğü dönemlerde (Sovyetler Birliği’nde önemli kurgu kuramlarının gelişmesi, Hitler Almanya’sında stüdyoların ve teknisyenlerin gelişmesi, Mussolini döneminde sinemanın gözde olması ve birçok yatırım yapılması vb.) sinema sanatının olanaklarının geliştiği bir gerçektir. Sinemanın propaganda aracı olarak

kitleleri ikna etmesi amacıyla, sinema sanatına yapılan aşırı vurgu sinemayı bir sanat olarak da gelişmesine neden olmuştur. Sinemanın propaganda dönemlerinde insanları manipüle ederek, özgür düşünceden masun bırakması gerçeğini kabul etmekle beraber teknik olarak sinemasal olanakların geliştiğini de söylemek gerekir. Yugoslavya Sineması söz konusu dönemde propaganda amacıyla çok sayıda film üretmiştir. Bu filmlerin o yıllarda yurt dışına ihraç edildiği de sinema tarihine not olarak düşülmüştür. “Yugoslavya’nın dağılım sürecine değin geçen süre içerisinde (1991) dünya ülkelerine Zvezda Film, Filmski Novosti ve kamu kurumu niteliğindeki Avala Film gibi yapım şirketleri aracılığı ile belgesel, yüksek oyunculuk düzeyi ve kaliteli yapımlardan oluşan uzun ve kısa metrajlı olmak üzere çok sayıda film üretilmiştir” (Kosanovic, 2020). Bu dönemde sinema aynı zamanda ekonomik bir kazanç elde edilmesini de sağlamıştır. Sinemaya yapılan yatırımlar ekonomik bir geri dönüşüm sağlayarak ülke ekonomisine katkı sağlayacak hale gelmiştir.

Yugoslavya Sinemasının bu dönemi devlet desteği ile çekilmiş romantik komedi, komedi, edebiyat uyarlamaları gibi filmlerden oluşmaktadır. Önemli gişe başarıları elde eden bu filmler, devlet politikalarını eleştiren herhangi bir söylemden uzaktır. Ağırlıklı olarak devlet politikalarını destekleyen ya da en azından suya sabuna dokunmayan filmler yapılmıştır. Bu anlamda tek tip bir söylem benimsenmiş olduğu söylenebilir. Josip Broz Tito’nun resimleriyle bezenen sloganvari çok sayıda film çekilmiştir.

Yugoslav halkını bir arada tutmak için birlik ve kardeşlik söylemi üreten filmler, ideolojik alt yapının sağlamlaştırılması için kullanılmıştır.

31 Aralık 1946 tarihinde kabul edilen anayasa ile birlikte Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti adı altında yeni bir dönem başlamıştır. Bu yeni dönemle birlikte 1950-1980 yılları arasında ekonomik, siyasal ve kültürel birtakım değişimler yaşanmıştır. 1956 yılında çıkan Yugoslavya Sinema Yasası ile devletin sinemaya olan desteği azalmıştır. Bu yasa devletin resmi olarak sinemaya ayırdığı fonların kesilmesi anlamına gelmektedir. Bu yasa ile birlikte sinemaya sadece %20 ye varan bir vergi indirimi yapılmıştır. Vergi muafiyeti ve sinemanın doğrudan devlet desteği almaması sinemada özgürlüğün de yolunu açmıştır. Birçok film yapım şirketinin açılmasıyla birlikte farklı konuları anlatan filmlerde çekilmeye başlar. Bu dönemde devlet desteği fonlar ve düşük faizli krediler şeklinde olmuştur. Sinemanın bu görece özerk yapısı avangart bir sinemayı ortaya çıkartır. Özellikle 1960-1969 yılları arasında avangart film dönemi olarak adlandırabiliriz.

Bu dönem dünya sineması içinde; İtalyan Yeni Gerçekçiliği, Fransız Yeni Dalgası gibi önemli sinema akımlarının ortaya çıktığı yıllardır. Bu durum Yugoslav Sinemasını da etkiler. Dusan Makajev, Zika Popovic, Beta Cengic, Marko Babac, Aleksandar Petrovic, Bostjan Hladnik, Ante Babaja, Vatroslav Mimica, Lazar

Stojanovic ve Vojislav Kokan Rokonjac, Kristo Papic gibi yönetmenler “Siyah Dalga” (Black Wave) adını verdikleri bir hareket başlatırlar. Siyah Dalga, sinemayı bir sanat olarak gören, avangart-yenilikçi anlatım yöntemleri deneyen ve devlet politikalarını yeniden üreten anlayışı terk eden bir sinema olmuştur. Siyah Dalga Dönemi; Yugoslavya Hükümetini rahatsız eder. Propaganda mantığı dışında çekilen filmler kabul görmez ve sansüre uğrar. Hükümet ile diyalog çabası sürdürülmeye çalışılsa da başarılı olmaz. Bu nedenle Siyah Dalga’nın yaratıcı yönetmenleri film yapmak için ülkeyi terk etmek zorunda kalırlar. Bu dönem sinemayı, dogmatik olandan uzaklaştırıp yaratıcı yönde ürünler veren bir noktaya taşımak istemiştir. Özgün bir filmin ancak siyasi dayatmadan uzak, yaratıcı yöntemlerin kullanılmasıyla oluşabileceğini söyleyen yönetmenler, bu yaklaşım biçimlerinden dolayı eleştirilirler. Bogdan Tirnanic, Siyah Dalga’nın “Çelişkili, karamsar ve sosyalist Yugoslavya rejimine olumsuz bakış açıları ile yaklaşımları” (Tirnanic 2008, 29) nedeniyle eleştirildiğini ve yönetim tarafından kabul görmediğini belirtir.

Akımın Yugoslav Hükümetini desteklememesi, ülke içinde yapılan festivallerde hak ettiği yeri alamaması, halk desteğinin baskıcı tutumdan dolayı yavaş yavaş eksilmesi gibi etkenler sonunu getirmiştir. Bu akımın bitişi ile birlikte Yugoslav Sineması hükümeti savunan ya da en azından zarar vermeyecek belgesel ve filmlerle devam etmiştir. “1960’ların başından itibaren Yugoslavya’da, 1973-1977 döneminde en düşük yerli film üretimi dikkat çekmiştir. 1973’te 19 film tamamlanmıştır. 1974’te 17 film, 1975’te 18 film, 1976’da 16 film ve 1977’de 18 film üretilmiştir” (Goulding 2002, 143).

1970’li yıllar kara mizah örneğinin ağırlık kazandığı aile komedilerinin yoğunluklu olarak çekildiği yıllar olur. Kara mizah anlayışıyla, Yugoslav Hükümetini ve Tito’nun dayattığı tek tip mutlu toplum idealini eleştiren filmler çekilir. Sinema, Yugoslavya’da siyasetten uzak duramaz. Bu dönemin yönetmenleri arasında en bilinenlerden birisi Emir Kustrica’dır. Kustrica’nın kara mizah öğeler içeren filmleri onun tüm dünyada tanınmasına neden olur. Kustrica dışında, Rajko Grlic, Goran Paskaljevic, Slobodan Sijan ve Srdan Karanovic kara mizah öğelerini başarılı şekilde kullanan yönetmenlerdir. 1980’li yıllarda Prag’da sinema eğitimini tamamlayarak ülkeye dönen yönetmenler, sinemada belirleyici hale gelmiştir. Daha soft bir eleştiri dili ile evrensel standartların oturduğu bir sinema üretilmeye başlanır. Bu dönem için Prag etkisinde bir sinema tanımlaması yapılabilir. Prag Okulu temsilcileri, Yugoslavya’nın parçalanmasına kadar (1991) ülke içinde ve ülke dışında etkili olmuştur. Bu dönemin 1991 yılında ülkenin en önemli festivali olan Pula Festivali’nin savaşa nedeniyle iptal edilmesine kadar sürdüğü söylenebilir.

Bu dönem içinde kara mizah etkisinin baskın olarak görüldüğü filmlerde müziğin tartışmasız büyük bir önemi vardır. Filmlerle seyircinin kolaylıkla ilişki kurmasının en önemli nedeni müziktir. En karamsar hikayelerin bile müziğin ritmi ile neşeye kavuştuğu filmlerde, kendine özgü bir atmosfer vardır. Bu atmosfer,

Yugoslavya Sinemasını bütün dünyada vazgeçilmez bir noktaya taşır. Kara mizahın, olağanüstü güzellikte mekanların ve neşeli bir müziğin iç içe geçtiği farklı bir atmosfere sahip filmlerdir.

1.2. Savaş Sonrası Bağımsızlığın İlanıyla Birlikte Bosna Hersek Sineması

1990'lı yıllara kadar Yugoslavya Sineması'nın bir parçası olan Bosna Hersek Sineması, savaş sonrası dönemden sonra kendine özgü üslubun geliştiği bir sinema olmaya başlar. Ulusal sınırları aşan bir Bosna Hersek Sineması uluslararası arenada da dikkat çekmeye başlar. Ülkede savaşın yaralarının sarılmaya başlandığı bu özel dönemde sinemada topluma kayıtsız kalmaz. Sinema acıların dindirilmeye çalışıldığı bir dönemde, savaşı her yönüyle sorgulayan yapıtlar vermeye başlar. "Saraybosna sistemli bir şekilde yıkıma uğratıldığından şehrin çilesi akla gelen bütün formlarında sistemli bir şekilde yıkıma uğratıldığından, şehrin çilesi akla gelen bütün sanat formlarında sistemli bir şekilde yeniden yaratıldı. Sinemacılar ve görsel sanatçılar Saraybosna'yı canlı kılma projesinde önemli rol oynadılar" (Jardanova 2007, 305).

Bosna Hersek dört yıl boyunca savaşın en ağır şekilde sürdüğü yerlerden birisidir. Bu nedenle söz konusu dönemde, film çekmek mümkün olmamıştır. Sadece, sürecin hassasiyeti dolayısıyla, yaşanan gerçekliği anlatmak için belgesel filmler yapılır. Savaşın en ağır yüzünü anlatan belgesellerin temel amacı, toplumsal belleğe yaşananın kaydedilme isteğidir.

Savaş süresince Bosna Hersek'te sinema stüdyoları da büyük zarar görmüştür. Toparlanması zaman alır. Savaş sonrasında barışı tesis etmek için, sinema barışçıl bir dil benimser ve kısıtlı bütçe ve sınırlı olanaklar ile savaşın neden olduğu travmayı anlatan filmler çekilir. Savaşın yaralarının sarılmasına tarihsel bir bilinçle ve sorumlulukla destek veren sinema, eşine az rastlanır bir örnek teşkil eder.

Bütün dünya için yaşadığımız yüzyılın en fazla can kaybına sebep olan savaş, savaş sonrasında sinemada da yansımalarını bulur. Hırvat, Sırp ve Bosnalı yönetmenlerin yanı sıra Avrupalı yönetmenler de savaşı anlatan filmler yapar. Bu dönemin en çok ses getiren filmlerinden birisi 1995 yılında Emir Kusturica tarafından yapılan Underground (Yeraltı) filmidir. Bu film dışında; Kusursuz Çember (Ademir Kenovic, 1996), Güzel Kasaba Güzel Yangın (Blgradois Srdjan, 1996), Bosna (Bernard Henry Levy, 1994), Silahların Şöleni (Marcel Ophuls, 1994), Sonsuza Dek Mozart (J,L Godard, 1996), Komançi Toprakları (Gerardo Herrero, 1997), Eğer Seni Unutursam Sarajevo (Arnaud Salignac, 1997), Barut Fıçısı (Goran Paskalevic, 1998) gibi filmler yapılır.

Savaş sonrası dönemde, travmadan uzaklaşmak, acıları unutmak için savaş temasından uzak filmler de yapılır. Animasyon ve belgesel filmler, devlet desteği dışında bireysel çabalar ile yapılır. Bu dönemin savaş dışında filmler yapan yönetmenleri; Dino Mustafic, Benjamin Filipovic, Nedzad Begovic, Miroslav Ciro Mandic, Alma Becirovic, Alena Drljevic, Nenad Djuric, Faruk Loncarevic, Semedzin Mehmedinovic, Nenad Dizdarevic, Sabina Vajraca, İsmet Arnautalic, Mirsad İdrizovic gibi isimlerdir. Bosna Hersek Sinemasının gelişimi açısından onlar da önemlidir. Seyircinin kendi sinemalarıyla bağ kurabilmesi ve endüstri olarak sinemanın gelişmesi bakımından önemli bir yer teşkil ettiği söylenebilir.

2000’li yıllarda Bosna Sinemasını tüm dünyanın gündemine taşıyan ise Danis Tanoviç Sineması olur. Tanoviç, Bosna Hersek sinema tarihinin en fazla ödül alan yönetmeni olur. Tarafsız Bölge, Bosna Savaşı ile ilgili olarak uluslararası kamuoyunda farkındalık yaratır. Film, festivallerde büyük ilgi görür. En İyi yabancı Film Oskar’ı, En İyi Yabancı Film Altın Küre, Cannes Film Festivali En İyi Senaryo Ödülü olmak üzere otuzun üstünde ödül alır. Bu film her yönüyle tam bir Tanoviç sinemasıdır çünkü yönetmenliğin yanı sıra senaryosunu yazar ve müziklerini de besteler.

2. Yöntem

Bu çalışmada Tanoviç’in kurmaca ve belgeselin iç içe geçtiği ve bu anlamda son dönem Balkan coğrafyasında yaşanan savaşa dair önemli çıkarımlarda bulunan Tarafsız Bölge filmi içerik analizi yöntemiyle incelenecektir. İçerik analizi yöntemi materyalde ilk bakışta görülmeyen sosyal gerçekliğe dair çıkarımlarda bulunmak için yazılı ve görsel materyaller, sözlü ifadeler, sinema ve video gibi farklı anlatım yöntemlerine uygulanabilir. İçerik analizi, ele alınan malzemenin salt görünen gerçekliğini değil, alt metnini ve beslediği kaynakları da inceler ve bu nedenle metnin tema ve içeriğini birincil okuma, bağlamına dair çözümlemeyi de ikincil okumayla incelemektedir.

İçerik analizi, metinlerin kullanıldıkları bağlama göre inceleyen bilimsel bir araştırma yöntemidir. Bu çalışmada kontrollü bir yorum çabası olarak ve ağırlıklı olarak tümdengelimle başvuran bir film okuma yöntemi olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda Tanoviç’in Tarafsız Bölge filmi bir metin olarak ele alınmakta ve yakın dönemde gerçekleşen hepimizin tanık olduğu bir savaşa dair filmin alt metninde söylenenler incelenmektedir. Bu anlamda söz konusu filmin çözümlemesi film eleştirisi için önemli olmasının yanı sıra yakın dönemin tarihine dair önemli bulgular ortaya koyarak bu dönemin tarih yazımına da katkı sağlayacak niteliktedir. Sinema çağının tanığı olarak görevini sürdürmeye devam etmektedir.

3.Bulgular

Tanoviç, sinema öğrenimi gördüğü sırada, Yugoslavya’da savaş patlak verir. Bunun üzerine okulu bırakıp Bosna’ya geri döner ve orduya katılır. Savaş sırasında kameraman olarak orduda çalışır. Savaşın yakın tanığıdır. Savaş da yaşanan gerçekliği kaydeder ve bunlardan yola çıkan belgeseller yapar. Bu süreci kendisiyle yapılan söyleşide, savaş sırasında hayatta kalmayı kamerasına ve o topraklarda var olan kara mizahın gücüne borçlu olduğunu söyler. “Kamera, insanın benliği ve gerçeklik arasında filtre görevi görür. Tüm o vahşete ve etrafta olup biten feci şeylere dayanabildiysem, bu, kameranın beni etrafımda olup bitenlere yabancılaştırmasıyla mümkün oldu. ‘Çerçeve nasıl oldu?’, zamanında kayda girebildim mi?’ gibi sorularla akıl sağlığımı koruyabildim” (Tanoviç; aktaran Charuau 2004). Tanoviç’in savaş döneminde kaydettiği görüntüler, belgesellerin yanı sıra, çok sayıda haber programında da kullanılır. Deyim yerindeyse Bosna Savaşı, Tanoviç’in kamerasıyla tüm dünyada yankı bulur. Tanoviç savaştan sonra Belçika’ya giderek, sinema öğrenimini tamamlar. İlk uzun metrajlı filmini bu süreçten sonra kendisinin ifadesiyle öfkesi dindikten sonra yazar. Tanoviç’in savaş görüntüleri tüm dünyada bilindiği için, Tarafsız Bölge filmine hızlı bir şekilde yapımcı bulur. Film Fransız, İtalyan, Belçikalı, İngiliz ve Sloven yapımcıların katılımıyla gerçekleştirir. Filmin Fransız yapımcısı, savaş sırasında yaşananlara farklı bir perspektiften bakan Milço Manchevski’nin Yağmurdan Önce filminin yapımcısıdır.

Tanoviç’in Tarafsız Bölge filmi konusunun yanı sıra metaforik anlatım dili ile de dikkat çekicidir. Gerçek yaşamdan aldığı konuyu kurmaca öğelerle harmanlayan yönetmen, tarihin yeniden sorgulanmasına ve yorumlanmasına olanak verir. Bu film, toplumsal belleğin en taze olayını anlatarak konuyu uluslararası gündeme taşımış, savaşı eleştirel bir dilden ele alırken Bosna’nın kendine özgü kara mizah öğelerinden de vazgeçmemiştir. Filmi, traji-komik bir senaryo üzerine kurar. Tanoviç, savaşın ağırlığı ile mizahın absürtlüğü arasında ince bir denge kurar. Bu anlamda Tanoviç’in filmi kendine özgü bir tarza sahiptir.

3.1. Danis Tanovic - Tarafsız Bölge (No Man’s Land, 2001)

Sinopsis: Film, savaşın en kanlı günlerinden birinde, Sırp ve Bosnalı askerler arasındaki tampon bölgede geçer. Tampon bölgede yolunu kaybeden Bosnalı asker açılan ateşten kurtulmak için boş bulunduğu bir sipere sığınır. Kısa bir süre sonra sipere Sırp bir askerde sığınmak zorunda kalır. Buradan kurtulmak için iki asker arasında hem bir kavga hem de bir yardımlaşma başlar. Kurtulmak için birbirlerinden faydalanmak zorundadırlar. Onları kurtarma görevi ise Birleşmiş Milletlerindir ancak bu o kadar da kolay olmayacaktır.

Film, sisli bir atmosferde başlar. Bu, dönemin kaotik ve belirsiz yapısına metaforik bir gönderme niteliğindedir. Rehber ve peşindeki askerler cepheye ulaşmaya çalışmakta ancak kayıp vaziyettedirler. Bu esnada rehberi takip edenler kendi aralarında fısıldayarak konuşurken Balkan halklarının siyasi seçimlerini sorgulayışı ima edilmektedir. Diyaloglar bir halkın liderini çok da ses çıkarmaya cesaret etmeden eleştirmesini anımsatmaktadır.

Sis nedeniyle silüetler birbirine benzer. Sisin ayrıntıyı açığa çıkarmayan yapısı, savaşın belirsizliği ile örtüşür. Sis gibi savaş da belirsizliklerle doludur. Bu sahnede sisin içinde korku, endişe, yorgunluk hakimdir ancak güzel günlere olan inanç da devam etmektedir. Savaşın insani olanı yok etmesi sis metaforu ile görünür hale gelir çünkü ayrıntıları yok etmektedir. Sis, Balkan sineması için farklı bir öneme sahiptir. Anglepoulos'un filmlerinde Balkan coğrafyasında yaşananlar sis ile anlatılır. Anglepoulos yitirileni, yitirilen ardından tutulan yası sisin içine gizler. Bir başka deyişle Anglepoulos sinemasında sis melankolik atmosferin görsel imgesidir. Tanoviç Sinemasında da sis, Anglepoulos sinemasına paralel bir şekilde kullanılır. Savaşın yarattığı belirsizlik, geleceğe duyulan inanç kadar kaygının da dışavurumudur. Film bu belirsizlikle başlar. Gelecek günler Bosna halkına ve Balkanlara ne getirecek?

Şafak sökmeye ve sisler dağılmaya başladığında rehber ve askerler uyanır. Gözlerini açtıklarında, önemli bir koordinat hatası yaptıklarını fark ederler. Bayrağı gördüklerinde Sırp sınırında olduklarını anlarlar. Bu bir Sırbistan bayrağıdır ve Sırp askerler önce rehberi ve sonrasında askerleri vurur. Askerler kaçmaya çalışırlar ancak biri hariç hepsi başarısız olur. Savaşın öldürücü etkisi izleyicinin yüzüne çarpar.

Sipere ulaşan Sırp askerlerden birisi, öldüğünü düşündüğü Tsera'nın altına mayın yerleştirerek Bosnalı askerlere tuzak kurar. Bu mayını yerleştirmekle çok sayıda Boşnak askerinin öleceğini düşünerek mutlu olur. Mayını alıp öperek bu hazzı gösterir. Mayını çevirir ve altında yazan "made in EU" (Avrupa Birliğinde üretilmiştir) yazısını keyifle okur. Bu mayın, diğer mayınlardan farklıdır. Mayının üzerindeki ağırlık kaldırıldığında vereceği zarar oldukça büyük olmasının yanı sıra imha edilmesi neredeyse imkansızdır. Bu, film boyunca da birkaç kez vurgulanır. Filmin sonunda da etkisiz hale getirilemez. Mayın ile ilgili bu sahne oldukça önemlidir çünkü o dönem içinde geçerli olan silah ambargosunun Sırp için geçerli olmadığını anlarız. Mayınla birlikte, filmin AB'nin savaşa yönelik tavrı ile ilgili ilk eleştiriye tanık oluruz.

Sonraki sekansta art arda Sırp ve Boşnak hatları görünür. Buradaki askerler yaşanan olayı değerlendirir ve gerekli mercilere bilgi verirler. Sonrasında iki Sırp asker görevlendirilerek olayın yaşandığı yere gönderilir. Olaydan yaralı kurtulan Boşnak asker, onların geldiğini fark eder ve saklanır.

En uygun zamanda ortaya çıkar ve iki Sırp askerini vurur. Biri ölür diğeri yaralanır ve onu vurmaktan vazgeçer. Ondan içinde buldukları siperden çıkmanın yolunu öğrenir ama yine de ona çok güvenmemektedir. Buradaki güven ile güvensizlik arasındaki git gel önemlidir çünkü bir taraftan daha düne kadar birlikte yaşadıkları aynı coğrafyanın insanıdırlar diğerk taraftan ise savaşın iki karşı tarafı.

3.2. Savaşı Kim Başlattı?

Savaşı kimin başlattığına dair karşılıklı suçlamalar Tchiko ile Nino arasında devam eder. Her iki taraf da birbirlerini suçlar. Tchiki, Slobodan Miloseviç'in "Büyük Sırbistan" projesine gönderme yaparak, Sırplar için bu savaşın anlamının bu büyük ideale ulaşmak olduğunu söyler. Bu amaç için Sırplar öldürmekten, yağmalamaktan çekinmeyecektir. Tchiki burada bu amaç için Boşnak halkına yapılan zulümden bahseder. Sırp askeri Nino ise bu suçlamaları kabul etmez. Bu suçların hiçbirine şahit olmadığını söyler.

Bu sahnede kimliğin önemli bir parçası daha açığa çıkar. Verilen görevin ilerleyişini izleyen iki asker bir Balkan müziği eşliğinde izleme görevlerini yerine getirmektedirler ve bu müzik Balkan müziklerinin genel karakteristiğine uygun olarak buhranın yoğunluğuna rağmen neşeli olarak değerlendirilebilecek bir müziktir. Tıpkı hayatın içinde olduğu gibi neşe ile hüznün iç içe geçmiştir.

Boşnak asker kurtulmanın bir yolunu bulur ve Sırp askere beyaz bayrak hazırlatarak gözetlemecilere doğru sallamasını ister. Bu arada Sırp askerini soymuştur ve kendisi onun üniformasını giymiştir. Onu kurtarmaya geldiklerinde kendisinin Sırp sanılarak kurtarılacağını ümit etmektedir. Burada kimlik ve savaş kavramlarının bir bileşimi olarak üniformaya dikkat çekilmektedir. Ancak Tanovic'in asıl sinematografisi tam da bundan sonraki planlarda açığa çıkmaktadır. Sırp gözetlemeciler çıplak ve beyaz bayraklı askerin kimliğinden emin olamaz ve orayı top atışına tutarlar. Siperde maruz kalan "Sırp ve Boşnak" askerler aynı tehdide karşı birlikte korunmaya başlarlar ve saklanırlar. Ancak kimlik çatışması henüz bitmemiştir. Araya bir sınır olarak bir boşluk konulur ve bir tarafa Boşnak diğerine Sırp asker geçer. Bu noktada ortak bir ölüm tehlikesi anında birbirlerini eleştirmeye başlarlar. Ancak bu eleştiri karşı tarafa ait bir genellemeler zinciridir. Bu eleştiri ve tartışma oldukça dikkat çekicidir. Enteresan biçimde iki taraf da hem haklı hem haksız görünmektedir ve bir noktadan sonra garip bir şekilde çocuksu bir hal alır. En sonunda silahlı olan Boşnak asker silahsız Sırp askere haklılığını kabul ettirir ve zaten bu karakter öfkeli, sitemkâr ve yarı kabullenmiş bir biçimde silahı tutan kimse haklı ve egemen olanın o olduğunu sıklıkla vurgulamaktadır. Burada hem Boşnak-Sırp savaşı hem de genel olarak savaş olgusu eleştirilmektedir. Öte yandan iki karakterin diyaloglarında savaşın kökeninde bir kimlik çatışması olduğu ortaya çıkmaktadır. Dışarıdan bakıldığında bütünleştirmeye müsait ortak bir Balkan kimliği mevcuttur

ancak bu ortak kimlik kendi içinde barındırdığı farklı kimliklere bölünmüş ve yeni sınırlar, ülkeler ve savaşlar baş göstermiştir.

Devam eden sahnede vurulan Boşnak askerlerden biri kendine gelmeye başlar ancak yerinden kaldıramazlar çünkü altına bir mayın tuzaklanmıştır. Sonrasında Tchiki ile sohbet ederken yaralı askerin isminin Tsera olduğunu öğreniriz. Boşnak asker, arkadaşına yardım ederken Sırp asker boşluktan faydalanır ve yerden bir silah alır. Artık silah onda olduğu için egemenlik de ondadır. Artık az önce tartışmayı kaybeden Sırp, Boşnak (Tchiki)'a kendi haklılığını kabul ettirir. Ancak bir süre sonra iki taraf da silahlı hale yani eşit hale gelir. Birbirlerini vurmamaya karar verirler ama güvensiz bir ortam vardır. Silahın verdiği güç el değiştirerek devam eder. Kimi zaman eşitlenseler de güç mücadelesi ikisinin ölümüne kadar sürer.

Olayın iyice karmaşık ve anlaşılmaz bir hal almasından ötürü alınan bir kararla Birleşmiş Milletler Barış Gücü bölgeye çağırılır. Yani yeni bir kimlik daha açığa çıkar. Kimliğin farklılığıysa iki türde kendini gösterir. Birincisi dildir. Gelen Avrupalı Barış Gücü askerleri Fransızca ve İngilizce bilmekte ancak Sırlardan bilen olmadığı için anlaşamamaktadırlar. Diğeri ise Barış Gücü askerlerinin ilgisizliği ve konudan kopukluğudur. Avrupalı, kendisi için önemli bir yerde olan vahşet dolu savaşa hep ilgili gibi durmuştur ama aslında öyle olmamakla ve kendilerine medeniyet rolü biçmelerine rağmen gerekeni yapmadıkları için hep eleştirilmişlerdir. Tanovic de bu eleştiriye savunur.

Sonraki sahnede kimliğin özel hayattaki vuku buluşu ancak bunun da iki savaşan kimliğin ortaklığını ortaya çıkaran bir diyalog vardır. Boşnak askerin Sırp askerle okul arkadaşı olan bir kızla eskiden sevgili olduğu ortaya çıkar. Sonrasında ise kızın yurt dışına gittiği öğrenilir. Bu, kimliğin kolektif bunalımından bireysel bir kaçış yöntemidir.

3.3. Birleşmiş Milletlere Mizahi Bir Yaklaşım: Şirinler Operasyonda

Olaya hâkim olmayan Barış Gücü askerleri, Sırp ve Boşnak askerlerin mahsur kaldıklarını sınır cephesine ulaşırlar. Askerlere yardım etmek isterler ama üstleri geri dönmelerini ister ve öyle de olur. Bu da savaşın diğer iki acımasızlığını ortaya çıkarır. Emir-komuta zincirinin kırılmazlığı ve yetkililerin insaniyetten uzak ilgisizlikleri. Bosna Savaşında Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün etkisiz kalması, filmde kara mizah öğelerinin ön plana çıkarılmasıyla anlatılır. UNPROFOR, filme dahil olduğu andan itibaren beceriksizlikleriyle ele alınır. Birleşmiş Milletler'deki emir komuta zincirinin uzunluğu, ölümün yakınlığıyla koşuttur. Film bunu trajikomik bir biçimde ifade eder. Birleşmiş Milletler Barış Gücü, barışın olmadığı bir yerde barışı korumakla yükümlüdür.

Ardından olaya basın da dahil olur. BG askerleri geri dönüşte idealist ve eleştirel bir haberci olan İngiliz Jane Livingstone ile karşılaşır. Jane, kamuoyunu bilgilendirmeyi amaç edinmiştir ve çoktan bu eylemsizlikten haberdar olmuştur. Bu durum bölgedeki güçlerden sorumlu Yüzbaşını korkutur. Bu noktada Fransız BG askerinin (timin lideri Çavuş Marchand) de idealistliği ortaya çıkar ve Jane'e bu kayıtsızlıktan ve seyirci kalmadan bıktığını itiraf eder ve gerçekten barışı sağlamak için uğraştığına inandığı görülür.

Bosna Savaşı'nda en çok tartışılan konulardan birisi ise medyanın savaşa yaklaşım biçimidir. Çavuş Marchand, askerleri kurtarmak ister ancak bunun için üstlerine söz geçiremez. Askeri telsiz hattını dinleyen Jane Livingstone ile Marchand bir anlaşma yaparlar. Jane müdahale sırasında çekim yapma karşılığı olarak yetkililer üzerinde baskı yapacaktır. Burada geçen "Barış Gücü'nün iki hat arasında sıkışıp kalmış yaralı insanlar için hiçbir şey yapmadığı doğru mu?" sorusu karşılığında Marchand'ın üstlerinden emir almadan yapamayacağını söylemesi üzerine Jane ile aralarında geçen sohbet önemlidir. Jane bu durumdan etkilenir ve Marchand'a bunu neden yaptığını sorar: Marchand'ın cevabı ise "seyirci kalmaktan bıktım olur". Marchand'ın söylediği sonra Jane'in yayında tekrarladığı "Cinayetle yüz yüze tarafsızlık diye bir şey yoktur ve savaşı durdurmak için bir şey yapmamak tarafsızlık değildir" sözü Birleşmiş Milletler'e yönelik en net eleştiridir. Jane'in bu sözleri Bosna Savaşında çalışan BBC muhabiri Kate Adie'ye bir göndermedir.

Uzun uğraşlar sonunda Çavuş, Yüzbaşı, mayın uzmanları, Jane ve diğer basın kuruluşlarından haberciler, askerlerin mahsur kaldığı sınır cephesine gider. Bu noktada Jane'in bir idealist mi yoksa kariyeri için uğraşan ve içinde ırkçı bir yan barındıran bir basın mensubu mu olduğu belirsizliğini korumaktadır. İlk olarak anlamadığı Fransız askere "Lanet olası Fransız" diyen Jane, Boşnak askerden beklediği cevabı alamayınca da "Lanet Balkan" der.

Jane'in bu tavrı ile birlikte seyirci, savaşın medya için bir şov malzemesi olduğunu kavramaya başlar. Jane'in temel motivasyonu, sıcak bölgeden izleyiciye ulaşabilecek bir şov çıkarmaktır.

Sonunda patlayıcı uzmanı asker ve BG'nün diğer askerleri yerde yatan askerin altındaki mayını imha etmek için hazırlıklara başlarlar. Ancak bu esnada Boşnak asker, Sırp askeri öldürmeyi kafasına koymuştur. Alan boşaltılır ve iki asker de dışarı çıkarılır. Mayın uzmanı çalışmalarına başlar. Bir süre sonra imha işleminin imkansızlığı anlaşılır ve işler yeniden içinden çıkılmaz bir hal alır. Bu kargaşanın ortasında Boşnak asker Tchiki, bir silah bulur ve Sırp asker Nino'ya silah doğrultur. Olayı gören basın mensupları gelir ve ardından BG askerleri duruma engel olmaya çalışır. Boşnak asker orada BG üzerinden bütün Avrupa'yı "Hepiniz aynısınız" diyerek suçlarken tüm basını da "akbaba" olarak suçlar. Ardından Sırp asker de bir

silah alır ve Boşnak askere doğrultur. Boşnak hızlı davranır ve Sırp'ı vurur. Ardından refleksif bir şekilde BG askerlerinden biri de Boşnak'ı vurur. Birbiriyle zor durum altında farklı ilişki ve iletişim deneyimleri yaşayan iki kimliğe mensup iki kişi yine sonunda düşmanca hislerini yenemez ve neticede ikisi de ölür. Herkes şoka girer. Ancak diğer şaşırtıcı bir durum daha ortaya çıkar. İki asker birbirini öldürdükten sonra kurtarılamaz olarak görülen mayının üstünde yatan asker kurtarılır. Fakat sonradan anlaşılır ki bu bir yalandır. Asker hala orada yatmakta ve başka bir asker sanki oymuş gibi helikoptere bindirilmektedir. Bu durum açığa çıkmaz ve BG askerleri ile basın mensupları dahil olmak üzere “profesyonelce” herkes birbirine teşekkür eder, el sıkışır ve giderler. Sonuç olarak üç askerden ikisi ölmüş ve biri de ölüme ve kaderine terk edilmiştir. Aslında kaderine terk edilen sadece bir asker değil, bir kimlik ya da kimlikler, ülke ya da ülkeler ve bir coğrafyadır. Balkanlar ve Balkan kimliği dünyanın gözü önünde acı çekmektedir ve bu acılar da yine yeni acılara gebe dir.

4. Tartışma ve Sonuç

Tarafsız Bölge; Balkan İç Savaşını kurmaca bir hikayeye sınır, ülke, kimlik kavramları üzerinden ele alır. Savaş iki hat arasında, savaşın iki tarafından Boşnak Tchiki ve Sırp Nino arasında geçen olaylarla anlatır. İç savaşa mikro olay üzerinden, makro bir perspektifle yaklaşır. Bir siperde mahsur kalan iki askerin kurtulma çabasına, Birleşmiş Milletler ve medyanın müdahalesiyle birlikte seyirciye Balkan Savaşının özetini çıkarır.

Balkanlar, bünyesinde farklı etnik, dini, milli ve kültürel yapıyı barındıran heterojen bir yapıdır. Bu filmde geçen diyaloglarda seyirciye aktarılır. Bir arada yaşama hali savaş ile birlikte son bulmuştur. Filmin bu duruma yorumu Boşnak Tchiki'nin savaşı kimin başlattığına dair konuşmada söylemiş olduğu farklı siyasi projelerin ürünü olması gerçeğidir. Siyasi arzular savaşı beraberinde getirmiştir. Tchiki ile Nino iki düşman asker olarak aynı siperdeki konuşmalarında, aslında gündelik yaşamın ve kültürün ne kadar iç içe olduğu görülür. Tchiki uzun yıllar önce gördüğü kız arkadaşından bahseder. Nino onu tanıdığını ve yurt dışına gittiğini anlatır. Nino, Tchiki'nin hatıraları olduğu bir köyde yaşamaktadır. Balkanlar ortak bir mekânda farklı hatıraların ülkesidir: Boşnaklar, Sırp lar, Arnavutlar gibi farklı etnik kökenlerden insanların bir arada yaşama kültürüdür. Savaş, onlarca insanın yanı sıra bu kültürü de yok etmiştir.

Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün müdahalesi Bosna savaşı için önemlidir. Filmin savaşla ilgili en önemli eleştirilerinden birisi Birleşmiş Milletler'in tarafsızlık ilkesidir. Ölüm varsa tarafsızlık mümkün müdür? Kurmaca hikâyeye bu noktada gerçek anekdotlarla birleşir. Savaşta Birleşmiş Milletler'in rolü, filme aynen aktarılmıştır. Bu noktada *Tarafsız Bölge*, kurmaca bir film olmasına rağmen,

gerçekliği filme aktaran ve bunu net cümlelerle eleştiren bir yapıya bürünür. Tanoviç filmle, savaşın büyük siyasi ideallerle insanı yok etmesini ele alırken Birleşmiş Milletler'in tarafsızlık söylemiyle olaya seyirci kalmasını eleştirir. Filmde, iki askerin kurtarılmasına müdahalede iki asker ölür üçüncü asker ise mayının üstünde çaresiz bir şekilde gökyüzüne bakarak kalır. Birleşmiş Milletler ve Medya görevi tamamlamış olmanın gururuyla geri döner. Bu sahne bize süren huzursuzluğun yanı sıra geleceğe dair kaygıyı da anlatır.

Birleşmiş Milletler'in etnik temizlik karşısındaki tarafsız tutumunu Tanoviç şu şekilde ifade eder (Tanovic; aktaran Charuau, 2004):

“Birleşmiş Milletler'in abluka altına alınmış şehirlere müdahalesi, elleri arkadan bağlanmış, tecavüze uğrayan bir kadının tarafsız olma kaygısıyla kayıtsız bir şekilde seyredilmesine benziyordu. Savaş sırasında Boşnaklara yapılan insani yardım da kadına, dayanma gücü vermesi için uzatılan bir parça çikolataydı. Biz savaş boyunca bir kurtarıcının gelip bizi bu durumdan kurtarmasını bekledik. Ama o kurtarıcı, tıpkı Becket'in eserinde beklenen Godot gibi hiç gelmedi. Birleşmiş Milletler Bosna'ya sadece Batılı büyük güçlerin görüntüsünü ve itibarını kurtarmaya geldi, bizi değil...”

Savaşın bu yüzyılda yaşanması medyanın rolünü de tartışmaya dahil eder. Medya, gerçeği açığa çıkarmaya çalışır. Bu anlamda çağımızın en önemli güçlerinden birisidir. Gerçeği açığa çıkarır ve aynı zamanda kaydeder. Bir diğer deyişle tarihe not düşer. Tarafsız Bölge'de Birleşmiş Milletler'in müdahalesi medyanın müdahalesi ile birlikte olur. Medyanın Bosna'da yaşananları tüm dünyaya aktaracak olması hatta savaş anından canlı yayın yapacak olması olayın seyrini değiştirir ancak sonucunu değiştiremez. Müdahalenin sonunda askerler kurtarılamaz. Medya savaşta başlangıçta taraf olarak görünse de ölümlere karşı insan hayatını savunuyor gibi görünse de aslında yapacağı şovun peşindedir. Müdahale sırasında kamera sadece olayı en sıcak anından verme çabası içine girer. Bunun sonucunda ise, kamera savaşı canlı olarak yansıtmış olur. Tıpkı bizlerin de bu savaşı uluslararası yayın organlarının kamerasından yansıyanlarla gördüğümüz gibi. Burada Tanoviç'in son eleştirisi bu savaşı neredeyse canlı yayında izleyen bu yüzyılın tanıklarına yani bizleredir. Ölüm karşısında kayıtsız kalarak sadece seyirlik malzeme algısıyla yaşadığımız yüzyılda onlarca ölüme sessiz kaldık.

Bütün bunlar göz önüne alınarak değerlendirildiğinde Tarafsız Bölge, iç savaşa dair gerçekleri tarihe not düşer. Olayların ardında olanları, insan deneyimlerini dahil ederek anlatır. Film, savaşta yaşananlar kadar savaşa dair Birleşmiş Milletler'in ve Medya'nın yaklaşımını da kaydetmiş olur. Bu anlamda önemli bir belge olduğu söylenebilir.

Yugoslavya'nın dağılmasından sonra tanımlanabilecek olan Boşnak sineması, topluma yüzünü dönük, gerçeğe karşı olan sorumluluğunun farkında bir biçimde hareket eden bir inanç sinemasıdır. Çünkü Bosnalı yönetmenler sinema için daha iyi bir geleceğe olan inançtan beslenirler. Tanoviç, bu durumun en güzel örneklerinden birisidir. Gelecek yıllar henüz anlatılmamış olan onlarca hikayeyle gelişecek olan Boşnak Sinemasına tanıklık edecek gibi görünmektedir.

Açıklama bildirimi

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

İletişim

E-mail: meral.ozcinar@cbu.edu.tr

Kaynakça:

- Charau, M. "Entrein Avec Danis Tanović". http://ecrinet.net/projectibles/article.php3?id_article=33, (ET:7.10.2020).
- Ferro, Marc,. "Sinema ve Tarih." Çev. Turfan Ilgaz ve Hülya Tufan, Kesit Yayıncılık, İstanbul 1995.
- Goulding, Daniel J. "Liberated Cinema: The Yugoslav Experience 1945-2001." Indiana University Press, Bloomington 2002.
- Iardonova, Dina. "Balkan Sineması Alevler İçinde Sinema." Çev.: Burcu Erdoğan, Agora Kitaplığı, İstanbul 2004.
- Karpat, Kemal. "Geçmişten Bugüne Balkanlar (Söyleşi Adem Dönmez)." Çerçeve, (2013) pp..36-41.
- Kosonovich, Dejan. "Film I Kinematograije (1896-1993)." http://www.rastko.rs/isk/isk_27.html, (ET: 7.10. 2020).
- Scognomillo, Giovanni. "Türk Sinema Tarihi". Kabalcı Yayınları, İstanbul 2010.
- Tirmanic, B. Cırni Talasa. "Black Wawe, ". Filmski Centar Srbije, Beograd 2008.

Makaleni böyle alıntılalım:ÖZÇINAR, Meral .Balkan iç savaşının sinematografik eleştirisi: Danis Tanovic tarafsız bölge.Bilim ve İnovatif Teknolojiler Dergisi. Numara 28,2023. pp..93-110. DOI: 10.30546/2616-4418.28.2023.93

SUMMARY

Cinematographic Criticism of The Balkan Civil War: Danis Tanovic Neutral Zone

Meral ÖZÇINAR
Celal Bayar University, Manisa, Turkiye

Cinema witnesses history with its unique methods. As the witness of its age, cinema contributes to the social memory by telling what happened in its century through fictional films with human stories as well as documentaries. The Bosnian War is one of the great pains of the century we live in. The civil war in the Balkans has brought many political, economic, social, and cultural changes. This war, which we witnessed through the mass media, has included all of us due to the unique reality of the 20th century. Danis Tanovic's film No Man's Land (Neutral Zone) examines and criticizes the Bosnian civil war from the perspective of borders, identity, and international intervention, within the reality of the Balkan geography. Tanovic's extraordinary story about the near truth, which is very sad and sometimes has dark humor, emphasizes the international contradiction experienced, even with its name "neutral zone". This study aims to develop an approach to Balkan Identity from a cinematographic perspective by criticizing the film Neutral Zone through the content analysis method. That is why, when we look from the perspective of the cinema and history relationship, the study will contribute to the elimination of the lack of studies related to Bosnian cinema in the literature, in addition to making a historical contribution by looking at the important historical developments of the very recent period from a cinematic perspective.

Keywords: Bosnian Cinema, Balkan Identity, Civil War, Tanovic Cinema

РЕЗЮМЕ

Кинематографическая критика гражданской войны на Балканах: Данис Танович Нейтральная зона

Мерал ОЗЧИНАР
Университет Джелала Баяра, Маниса, Турция

Кино является свидетелем истории своими уникальными методами. Будучи свидетелем своего времени, кино вносит свой вклад в социальную память, рассказывая о том, что произошло в его веке, через художественные фильмы с человеческими историями, а также документальные фильмы. Боснийская война – одна из величайших проблем века, в котором мы живем. Гражданская война на Балканах принесла множество политических, экономических, социальных и культурных изменений. Эта война, свидетелями которой мы стали через средства массовой информации, охватила всех нас в силу уникальной реальности XX века. Фильм Даниса Тановича «Ничья земля (Нейтральная зона)» исследует и критикует гражданскую войну в Боснии с точки зрения границ, идентичности и международного вмешательства в реальности балканской географии. Необыкновенный рассказ Тановича о близкой истине, очень грустный и порой наполненный черным юмором, подчеркивает пережитое международное противоречие, даже своим названием «нейтральная зона». Целью данного исследования является разработка подхода к балканской идентичности с кинематографической точки зрения путем критики фильма «Нейтральная зона» с помощью метода контент-анализа. Вот почему, если мы посмотрим с точки зрения взаимоотношений кино и истории, исследование будет способствовать устранению недостатка исследований, связанных с боснийским кино, в литературе, а также внесет исторический вклад, рассматривая важные исторические события. события самого недавнего периода с кинематографической точки зрения.

Ключевые слова: Боснийское кино, Балканская идентичность, гражданская война, кино Танович